

'68 na vlastnej koži

DIVADELNÉ PREDSTAVENIE

Za vznikom divadelnej hry '68 na vlastnej koži stálo čosi viac než len potreba vytvoriť sprievodný program k rovnomennej výstave. Predovšetkým sme však chceli vytvoriť niečo, čo udalosti roku 1968 priblíži mladším vekovým kategóriám, a to sa nám hádam podarilo. Divadlo Rusalka, ktoré pôsobí pri Katedre rusistiky a východoeurópskych štúdií, sa tejto roly aktívne zhostilo – hru si mohli pozrieť diváci v Bratislave, Poprade a Michalovciach.

Scenár a réžia: Zuzana Bujačková

Scéna: Veronika Goldiňáková

Herecké obsadenie: Lujza Haláková, Peter Rusina, Martin Capík, Lucia Chudá, Nikoleta Ziliziová, Daniel Lesák, Michala Petra Poliačková, Ivana Gajdošová, Mária Božiková, Patrícia Závodská

Premiéra: 21. 3. 2019 Bratislava

Reprízy: 6. 5. 2019 Michalovce, 7. 5. 2019 Poprad

POSTAVY

Moderátorka – hlavná postava, vedie rozhovor s pánom F

Pán F – hlavná postava, je fotografom Pražskej jari, ktorú počas rozhovoru predstavuje zo svojej perspektívy;

Vedľajšie postavy – obeť režimu; vytvárajú meniacu sa scénu, nakoniec hry sa predstavia svojím krátkym príbehom (príbehom malého človeka, ktorý nikdy nestál v centre záujmu pred objektívom)

Postavy, ktoré tvoria scénu a nakoniec hovoria svoje príbehy:

- káder v obleku
- kolchozáčka
- pionier
- robotník
- bítový hudobník
- hipisáčka

SCÉNA - všeobecne

Moderátorka drží v ruke sviečku, vedie úvodný monológ a zapaľuje si ju pritom. Na scénu prichádza pán F. Moderátorka ukladá sviečku na konferenčný stolík medzi dvoma kreslami. Za nimi tvoria ostatní scénu – prierez od vzostupu Pražskej jari až po opätovné víťazstvo komunizmu (červené transparenty z pivnice), najprv píšú heslá Pražskej jari, neskôr ich zatierajú/zahaľujú plátnom. Na konci rozhovoru zapaľujú sviečky (prichádzajú postupne, odpaľujú si sviečku od tej, čo je na stolíku) a prichádzajú na scénu ako symbol obetí režimu. Každá obeť povie svoj krátky monológ a nakoniec sa moderátorka spýta „Bolo nám to treba?“

SCENÁR

ÚVODNÝ MONOLÓG – Moderátorka

[scéna: pokiaľ moderátorka rozpráva, so scénou sa nedeje nič, je pripravená na ďalšie dianie – hneď od začiatku je scéna komunistická, visia na nej komunistické transparenty, obrazy Lenina, Marxa, Gottwalda, Zápotockého, Novotného a pod.]

Každú udalosť, ktorá sa v tomto štáte odohrá, tradične sprevádza jeden faktor. Je vždy rovnaký, bez ohľadu na to, či sa u nás deje niečo zlé, alebo dobré; či sa kradne, alebo dotuje; či sa väzní, alebo oslobodzuje; či sa vraždí alebo rešpektuje. Je ním ľahostajnosť. Samozrejme, takmer nikto nie je ľahostajný voči sebe samému alebo voči svojim najbližším. Ak krivdia mne, je to nehorázna nespravodlivosť. Ak krivdia niekomu, koho meno si prvýkrát prečítam v novinách, tak... Možno si nad tým povzdychnem, možno na to o päť minút zabudnem alebo sa nechám strhnúť vlnou konšpirácií od výmyslu sveta. Musíme byť naozaj takí?

Mám pocit, že ak by sme teraz vyšli na ulicu a začali sa pýtať ľudí napríklad na pražskú jar či august 68, každý druhý by nevedel, o čom je reč. Samozrejme, turistov by sme v tomto prieskume vynechali. Alebo by sme sa ich mohli opýtať na slobodu. Čo to je? *[Moderátorka schádza z pódia a pýta sa obecnstva, neskôr sa postupne vracia – prípadná improvizácia pri rôznych odpovediach]* Ako ju definujeme? Sme slobodní? Väčšina z nich by sa na nás asi pozerala ako na bláznov.

Ako sa to stalo? Ako sme mohli dopustiť, že sme sa dostali až do tohto bodu? Jediné, čo nám evokujú veľké dátumy, je predstava štátneho sviatku. Úžasné, o deň voľna navyše. Ak vyjde sviatok na štvrtok, môžem si zobrať dovolenku na piatok a hneď mám štvordňový víkend. Milujem tento štát.

Skúsme sa zamyslieť nad tým, že konečne žijeme v krajine, ktorá nás neobmedzuje. Môžeme čítať, čo chceme; cestovať kam chceme; študovať presne to, čo sme si možno ako malí vysnívali; môžeme sa tu dnes otvorene rozprávať a večer si prečítať kritickú reportáž z tlačovky najväčších pohlavárov, ktorí už dávno nemali byť na

svojich miestach. Už len to, že vieme, čo všetko majú za ušami, je vymoženosť. V dejinách nášho národa sme nikdy nemali toľko možností. Najprv sme žili v útlaku niekoho iného, potom nás ohrozila vojna a neskôr prišiel víťazný február. Niektorí ho možno privítali s nádejou a s vervou sa pustili do budovania utopického socializmu. [zvolanie:] Liberté, égalité, fraternité! Chápete, takmer v tom duchu. Komunistická strana mala po vojne ich dôveru, no postupne ju vymieňala za úrady, až ich dostala všetky a nič iné jej už neostalo. Z ideí a snov sa stala mocenská mašinéria a aj tí, ktorí spočiatku všetkému verili, vytriezveli. Humánna ideológia, za ktorú bojovali, sa zmenila na bezuzdný teror a z revolucionárov sa stala roztrasená masa. Sklamali sa, ale nemali už na výber. Vychovávali svoje deti v mlčanlivosti a v klietke. Pre ich vlastné dobro im zviazali ruky a zapchali ústa. To isté sa potom stalo aj deťom ich detí a pokračovalo to ďalej až k nám, deťom nežnej revolúcie a nasledujúcich rokov. Nemožno očakávať, že v myšliach ľudí, ktorí si prešli červenou krajinou sa všetko zmení so zmenou systému. Až v týchto rokoch sa dočkávame toho, že na svet prichádzajú malí Slováci bez traumy a jaziev našej spoločnej minulosti. Rozprávajme sa o tom s nimi, s našimi rodinami a priateľmi; no najmä, rozprávajme sa s ľuďmi, ktorí o tom nechcú ani počuť. S tými, ktorých hodnoty sú prevrátené, ktorých hrdinovia sú zločincami a dezinformácia je ich najväčšou silou. Pýtajme sa tých, ktorí to zažili. Nespoliehajme sa na učebnice dejepisu, dopĺňajme ich bežnou skúsenosťou. Diskutujme a neplodíme zlo.

V období, keď to už nikto nečakal a spoločnosť si pomaly zvykla na to, že sa bojí aj svojich vlastných myšlienok, prišla náhla zmena. Niečo sa pohlo k lepšiemu, do vedenia sa dostali ľudia morálne bezúhonní a dostatočne kvalifikovaní. Stáli sme na prahu humanizácie a demokratizácie, zdalo sa, že je všetko na dosah. Už len jeden krok vpred. Strana sa chcela vysporiadať so svojou temnou minulosťou a nastaviť latku pre svetlú budúcnosť. Asi sme boli príliš nápadní a práve táto skúsenosť nás definitívne naučila držať hubu a krok. Zmeňme sa.

Dovoľte mi medzi nami privítať človeka, ktorý vtedy stál v tieni kľúčových udalostí. Bohužiaľ si dodnes neželá byť menovaný, a tak ho pre dnešok nazývajú pánom F. Prenesme sa spolu o 50 rokov dozadu.

[Potlesk]

[pán F prichádza na scénu, podá si s moderátorkou ruku a obaja sa usádzajú do kresiel]

ROZHOVOR – Moderátorka a pán F

Moderátorka: Dobrý večer. *[postavy sa pozdravia, podajú si ruky, prejavy srdečnosti]* **Ďakujeme, že ste prišli, veľmi si to vážime. Mohli by ste nám porozprávať niečo o sebe? Priblížiť, čo ste robili v šesťdesiatych rokoch?**

Začiatkom šesťdesiatych rokov som doštudoval strednú školu a keďže som nemal úplne ideálne zázemie, rozmýšľať nad vysokou školou nemalo zmysel. Môj starý otec totiž v päťdesiatom druhom vystúpil zo strany a vo svojom okolí z toho urobil menší škandál, odmietol funkciu, ktorú mu dohodil najväčší káder v meste, a tak sa to dostalo až na najvyššie miesta. Keďže fotografia bola mojou vášňou, rozhodol som sa skúsiť šťastie v tomto smere. V tej dobe nemal fotoaparát takmer nikto, takže len jeho vlastníctvo zo mňa tak trochu robilo profesionála (*smiech*). Nastúpil som do denníku Smena a práve vďaka tomuto nedostatku fotografov sa mi podarilo pomerne rýchlo vypracovať na hlavného politického foto-reportéra.

[Scéna: Kolchozáčka zametá pódium za kreslami, keď dozametá, ponapráva obrazy a transparenty a odchádza zo scény]

Mojou úlohou bolo zachytiť každý krok tých najväčších mužov krajiny. Musel som vedieť, ktorý úsmev je ten najvhodnejší na titulnú stránku novín. Musel byť dostatočne ľudský a zároveň silný s pohľadom upreným do budúcnosti ideálne. Túto prácu som vykonával zhruba tri roky, od konca 65 do 68. Za ten krátky čas som stihol

s najväčšími štátnikmi všetko možné – od prejavov, zasadnutí vlády, zahraničných rokovaní, až po výjazdy do kraja.

Bol som ako ich tieň. Tesne vedľa nich, ale nikdy nie príliš blízko. Mojim hlavným zadaním bolo glorifikovať ich, budovať im meno.

Moderátorka: Takže ste nikdy neboli disidentom?

Nie, nie, kdeže. Hovorí sa síce, že pod lampou je najväčšia tma, ale až taký hlúpy som nebol. Neznamená to však, že som neustále sekal dobrotu. Naskytlo sa mi príliš veľa možností na to, aby som vedel, akí boli tí ľudia v skutočnosti. Vyfotografoval som ich príliš veľa na to, aby som sa chcel stať jedným z nich.

[Scéna: pionier prichádza na scénu, výrazne preruší všetko dianie svojou recitáciou – recitácia je prerušená v poslednom verši, pioniera berú popod ramená bitový hudobník a hipisáčka, zoberú mu červenú šatku a namiesto nej dajú náhrdelník z kvetov okolo krku/ venček z kvetov na hlavu a berú pioniera zo scény. Básnička/pesnička – dramatický prednes:

Солнечный круг, небо вокруг

Это рисунок мальчишки

Нарисовал он на листке

И подписал в уголке

Пусть всегда будет солнце

Пусть всегда будет небо

Пусть всегда будет мама

Пусть всегда буду я

Милый мой друг, добрый мой друг

Людам так хочется мира

И в тридцать пять сердце опять

Не устаёт повторять

Тише солдат, слышишь солдат

Люди пугаются взрывов

Тысячи глаз в небо глядят

Губы упрямо твердят

Против беды, против войны

Станем за наших мальчишек

Солнце навек, счастье навек

Так повелел человек

Пусть всегда!]

Moderátorka: Hovoríte teda, že aj napriek všetkému ste predsa len neboli poslušným reportérom, ktorý robil len to, čo mu kázali. Čo ste robili?

Chcel som zachytiť tú druhú, odvrátenú tvár sveta, v ktorom som sa pohyboval. Vytvoril som zbierku fotografických rarít, aké si ani neviete predstaviť. Je veľká škoda, že som ju v sedemdesiatych rokoch pre istotu zničil. Dozvedel som sa, že štátna bezpečnosť chce preverovať moje archívy a nechcel som to nechať na náhodu.

Moderátorka: Vedel o tejto činnosti niekto?

O tom, čo som robieval celé hodiny v tmavej komore nevedel nikto. Ani moja manželka. Aj keď, ona to možno tušila. Nikdy som jej, ani nikomu inému, tie fotky neukázal.

Moderátorka: Čo také sa vám podarilo zachytiť?

Myslím, že ak vám to poviem, ani mi neuveríte, ale každý štátnik sa tvári vážnejšie než pri akomkoľvek dôležitom stretnutí práve pri vykonávaní veľkej potreby. Aj keď je to v lese uprostred cesty na výjazdové rokovanie vlády. Mal som však aj iné momenty, podstatne kurióznnejšie. Raz som s nimi absolvoval cestu do zabudnutej dediny kdesi pri poľských hraniciach. Hlavnou úlohou tejto misie bolo pozdraviť pracujúcich roľníkov a skontrolovať, ako sa darí ich družstvu a mliekarni. Bola to katastrofa. Zlá úroda, strašné sucho, kravy nemali dostatok krmiva a hynuli. A tie zvieratá si tam v ubytovni usporiadali takú žranicu, že by nasýtila celú dedinu! A o tých orgiách sa mi nechce hovoriť ani teraz, po toľkých rokoch...

[Scéna: prichádza robotník a zbiera zo scény všetky obrazy a komunistické transparenty, odnáša ich až kým nevyčistí scénu]

Moderátorka: Ako je možné, že sme o vás doteraz nepočuli? Nerozmýšľali ste po revolúcii, že by ste napísali nejakú spomienkovú knihu?

Ako som už spomenul, zničenie mojej zbierky fotografických rarít je mojou životnou chybou. Neostalo mi nič, čo by som mohol dať ďalším generáciám. A pritom som toho mal tak mnoho! Strach robí z ľudí neskutočných zbabelcov. Potom sa človek neviem pozrieť ani na svoj odraz v zrkadle, je mu zo seba zle.

[Scéna: prichádza káder v obleku a na čisté pozadie vešia Dubčekov obraz / lepší Dubčekovu podobizeň – robí to v momente, keď odznieva veta „S Dubčekom to bolo iné“]

Moderátorka: Ako vyzeral váš bežný pracovný deň?

Každý štátnik mal svoj stály denný režim. No a my, ľudia, ktorí ho museli zaznamenávať sme ten svoj režim museli prispôbiť jemu. S Dubčekom to však bolo iné.

[Scéna: prichádza bítový hudobník a hipisáčka a okolo Dubčekovho portrétu píšu na pozadie bielou farbou heslá pražskej jari: Dubček je náš! – nad portrét; okolo portrétu: sloboda slova - sloboda ľudu, podťe na majáles, študenti študentom, Dubček a Svoboda – to je naša sloboda!; hipisáčka kreslí kvietky, úsmevy, srdiečka.. – zo scény odchádzajú najneskôr pri zmienke o dubčekovskom úsmeve]

Moderátorka: V čom to bolo iné?

Dubček bol politikom obyčajných ľudí, a tak sa aj správal. Samozrejme, že štátnické povinnosti ma pevne nalinkované, no keď nebol v úrade alebo doma, bol v pohybe. Možno sú vám známe jeho ikonické fotky z kúpaliska v Santovke, kde spolu s mládežou skáče zo skokanského mostíka do vody. Bola to absolútna senzácia. Časy, kedy boli funkcionári výlučne na tribúnach a v oblekoch sa tým aspoň na chvíľu skončili. Človek nikdy nemohol vedieť, čo si Dubček zmyslí. Kam sa vyberie, s kým si podá ruku, kedy vylezie do ulíc a začne sa len tak rozprávať s ľuďmi. On nebol modla. Vďaka nemu bola v tom období práca fotoreportérov veľmi dynamická.

Moderátorka: Takže tie fotografie v Santovke ste urobili vy?

Nie, kdeže. Výlet na kúpalisko nebola žiadna organizovaná akcia. Dubček sa tam vybral svojvoľne a rovnako prirodzene vznikli aj spomínané fotky.

[Scéna: prichádza kolchozáčka, leští/utiera Dubčekov obraz, na stôl kladie vázu s kvetmi a znova odchádza]

Moderátorka: Čiže áno, ako ste povedali – nikto nemohol vedieť, kde sa zrazu Dubček objaví. Ako ste sa pri fotografovaní rozhodovali, čo zachytiť a čo nie?

Pri Dubčekovi či všeobecne?

Moderátorka: No, spomínali ste, že ste štátnikom svojou prácou budovali meno. Ako ste ho budovali Dubčekovi? Bolo na práci s ním okrem dynamiky ešte niečo iné?

Skúste si niekedy porovnať fotky Dubčeka s fotkami Novotného alebo Husáka.

[Scéna: pionier a káder znova prinesú obraz Husáka, oprú ho na scénu pod Dubčekov portrét]

Moderátorka: Prvé, čo mi napadne je úsmev taký široký, že preň takmer nevidno zvyšok tváre...

Presne tak! Základ spočíva v tom, že Dubček spolu s ľuďmi prežíval celú škálu emócií, a to je vidieť aj na fotkách. Zachytiť emóciu je čosi podstatne inšie, než zachytiť kamennú tvár nebojácneho poloboha.

Moderátorka: Mohli by ste nám priblížiť tie emócie?

Jasné. Ako ste pred chvíľou spomenuli, bol tam ten dubčekovský úsmev, ktorý všetkým utkvél v pamäti. Je samozrejmé, že sa usmieval. Bol hrdinom tých čias, ľudia ho zbožňovali bez toho, aby ich do toho nútil. Do všetkých vliel nádej, že sa dá žiť inak, že si Československo môže zvoliť svoju vlastnú cestu k socializmu, čo potvrdzovali reformy jeho vlády, ale aj skutočnosť, že sme boli zrazu otvorenejší voči sebe navzájom, ale aj voči svetu. Zrazu sa objavili cirkvi, rôzne spoločenstvá, názory,

nová hudba a životný štýl. A hlavne, všetko toto sa objavilo verejne, za bieleho dňa a oficiálne.

Takže to bol to pekné, s čím si ho doteraz spájame. Nezabúdajte, že to bolo všetko. Myslím, že také fatálne a absolútne sklamanie verejného činiteľa, ako to bolo u Dubčeka po augustových udalostiach, sme na Slovensku už nikdy nezažili.

Moderátorka: Ako ste prežívali august vy osobne?

Bol som úplne zlomený, všetko som vnímal veľmi silno a osobne. Bezprostredná blízkosť Dubčeka počas reportáží a jeho vlastný pád to všetko znásobil. Príchod okupačných vojsk zasiahol môj život po profesionálnej, ale i po osobnej stránke.

[scéna: komunistický robotník rýchlo zatiera heslá pražskej jari a odchádza]

Moderátorka: Dalo by sa povedať, že ste zo scény odišli spoločne s Dubčekom?

Áno.

[scéna: bitový hudobník, hipisáčka, kolchozáčka, káder aj pionier na scénu lepia papierové plagáty s protiokupačnými heslami a utekajú preč, snažia sa o rýchlu a nenápadnú prácu – heslá: Lenine probud' se -Brežněv se zblánil; Socializmus ano okupace ne; Dubček nesmieš ustúpiť – veríme ti!; okupantom nepodajte žiadnu informáciu, dezorientujte ich, ale zachovajte rozvahu!; uđume domoŭ]

Moderátorka: Čo ste robili ďalej? Ako sa vyvíjala vaša kariéra?

Našťastie som sa vyhol normalizačným represiám a nemusel som tak, ako mnoho mojich bývalých kolegov, prijať prácu na úplne iných pozíciách. Veľmi som sa bál, že by zo mňa urobili vrátnika. Stalo sa to môjmu kolegovi z redakcie denníka a zničilo ho to. Kým pracoval v denníku, pohyboval sa v najvyšších umeleckých kruhoch a bežne prichádzal do styku s nepredstaviteľnými materiálmi. Z toho obdobia mal úžasnú zbierku samizdatov. Keď ho z tohto prostredie násilne vytrhli, nezvládol to. Ostala z neho len taká živá mŕtvola.

[scéna: robotník opäť prináša všetky predmety, ktoré boli na scéne na začiatku]

Hneď po Dubčekovom odchode do Turecka som sa rozhodol, že zmením svoje smerovanie skôr, než ho zmenia iní. Vybral som si asi najjednoduchšiu cestu, ktorá sa mi ponúkala. Začal som s fotografiou prírody a ľudovej architektúry. Moja manželka bola so mnou konečne spokojná. Dokonca sme mali aj viac peňazí a veľa sme cestovali po Slovensku.

Niekedy sa za seba trochu hanbím. Ak by som neuprednostnil osobný komfort pred zodpovednosťou, mohol som možno niečo zmeniť. Teraz je to už jedno.

Moderátorka: Čo by ste chceli všetkým odkázať?

Odkázal by som im, aby sa nebáli. Ja sa bojím doteraz, aj keď už nemám čoho. Chcel by som, aby predstavili svoje príbehy a hovorili ich nahlas.

ZÁVEREČNÉ MYŠLIENKY – vedľajšie postavy

[scéna: vedľajšie postavy prichádzajú postupne po jednom v nižšie uvedenom poradí, odpaľujú si svoju sviečku od tej, ktorá je položená na konferenčnom stolíku a hovoria svoju myšlienku – po dohovorení ostávajú stáť na pódiu a stále držia svoju sviečku; po poslednej postave nastupuje moderátorka s poslednou vetou hry;]

1. **Kolchozáčka:** Bolo to krásne leto. V auguste sme sa chystali na dovolenku do Tatier. Moja staršia dcéra, Janka, mi pomáhala s balením, zatiaľ čo jej mladší brat už spal. Keď som si uvedomila koľko je hodín, poslala som do postele aj ju. Ešte som chcela oprat' plienky a prichystať jedlo na cestu. Bolo pol jednej v noci, 21. augusta 1968. Zrazu sme s mužom začuli vojenské lietadlá, rinčalo nám všetko sklo v dome. Zakričala som naňho, či vie, čo sa to preboha deje. Nepočul ma. Vybehol z domu a na ulici narazil do ďalších susedov. Niektorí sa už vybrali otáčať smerové tabule, aby aspoň na chvíľu dezorientovali vojská. Všetci mali otázky a nikto nemal odpovede. Začala sa 3. svetová?

2. **Káder v obleku:** Na mestskom výbore vládla absolútna panika. Rozhlasové vysielanie bolo neustále prerušované, každú chvíľu hlásalo čosi iné. Ničomu sme nerozumeli. V úrade sme strávili 3 dni, ani domov sme nechodili. A nič sme tomu nepomohli.
3. **Matka, aktívna komunistka:** TOTO nám nemali urobiť! Zapínam televízor, Moučková hlási čo sa deje v Prahe, po Václaváku prechádzajú tanky a bezohľadne ničia všetko, čo im stojí v ceste. To isté sa dialo aj v Bratislave. A v tom mi napadlo, že príde vojna, znova. Nemali sme žiadne zásoby, nevydržali by sme ani týždeň. V momente kričím na dcéru, aby ostala doma, že letím do obchodu. Fronta ľudí zahatala celú ulicu, všetci kupovali múku, soľ, cukor a konzervy. Nedávno mi suseda hovorila, že na povale má zásoby soli ešte z toho dňa.
4. **Pionier:** Mama, čo sa robí?! Prečo prišli vojaci? Chcem ísť do mesta! V paláci máme nácvik besiedky, pozdrav sovietskym priateľom. Prečo sa hneváš?
[hovorí smerom k mame – Ive]
5. **Bítový hudobník:** Na študentských demonštráciách som stál v prvom rade vždy, keď sa to dalo. Bol som neskutočne frustrovaný. Jar mi zmenila život, konečne som mohol byť tým, kým som vždy sníval. Dokonca som vďaka všeobecnej dobrej nálade prehovoril rodičov, že na tom nie je nič zlé, že v Prahe sú všetci ešte okatejší. A potom toto. Rodičia sa hneď po demonštráciách postarali o to, aby som nebol medzi tými, ktorí za ne niesli následky a mama ma v septembri vlastnoručne ostrihali. Zbohom vlasáči, zbohom Beatles.
6. **Dcéra slovenského vojaka:** 23. augusta k nám domov prišli traja vojaci. Dvaja boli Rusi, čo mi bolo jasné už na prvý pohľad podľa toho, ako vyzerali a ten tretí bol Slovák. Bez udania dôvodu nám oznámili, že otec musí odísť s nimi. Bol totiž vojakom z povolania a bola to jeho povinnosť. Spomínam si, že sme všetci plakali – dokonca aj mama. Tá si ešte pamätala hrôzy vojny a vedela, že takéto odvedenie môže znamenať, že už otca nikdy neuvidíme. A presne to som si myslela aj ja.

7. **Kaderníčka:** Moji rodičia aj starí rodičia boli študovaní ľudia, a tak som odmalička vyrastala s tým, že budem študovať aj ja. Chcela som byť učiteľkou, učila by som slovenčinu a dejepis. Do mojich plánov však vkročil niekto iný. Krátko predtým, ako sme podávali prihlášky na stredné školy musel môj otec prejsť previerkou. Nikdy sme sa nedozvedeli, čo presne sa tam dialo, pretože o tom až do svojej smrti nechcel rozprávať. Viem však, že hneď po previerke musel odstúpiť z miesta riaditeľa kovospracujúceho podniku a ja som o rok neskôr nastúpila na učilište. Doteraz pracujem ako kaderníčka a môj syn je stavbár. Jeho deti však chodia na vysokú, takže som sa toho konečne dočkala.

Moderátorka: BOLO NÁM TO TREBA?

Bratislava 2018

Scenár vznikol na Univerzite Komenského ako súčasť projektu GACY '68

Prelomový rok – A Game Changing Year 1968 ©

Zuzana Bujačková ©